

Metodický pokyn k vymezení, navrhování a schvalování klidových území národních parků v ČR

Článek 1 Úvodní ustanovení

1. Tento metodický pokyn stanoví postup příslušných orgánů ochrany přírody při vymezení a schvalování klidových území národních parků (dále jen „klidová území“) podle § 17 zákona č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, v platném znění (dále jen „ZOPK“). Stanoví kritéria pro jejich vymezení a způsob jejich projednávání.
2. Účelem vymezení klidových území je omezením pohybu osob jako nástrojem prevence předejít možnému poškození ekosystémů, nebo jejich složek a umožnit nerušený vývoj ekosystémů nebo jejich složek, které jsou citlivé na nadměrný pohyb osob a zranitelné vlivem rušivých vlivů s ním spojených.
3. Vymezení klidových území stanoví Ministerstvo životního prostředí (dále jen „ministerstvo“) podle ustanovení § 17 odst. 3 ZOPK opatřením obecné povahy (dále jen „OOP“).

Článek 2 Právní východiska vymezení klidových území NP

Při vymezení, navrhování a schvalování klidových území postupují orgány ochrany přírody zejména v souladu s těmito ustanoveními ZOPK:

❖ Z ustanovení § 17 odst. 1 ZOPK vyplývá, že

- klidová území jsou území s omezeným pohybem osob z důvodu umožnění nerušeného vývoje ekosystémů nebo jejich složek, které jsou citlivé na nadměrný pohyb osob a zranitelné vlivem rušivých vlivů s ním spojených.

❖ Z ustanovení § 17 odst. 2 ZOPK vyplývá, že

- V klidových územích národního parku je zakázáno pohybovat se mimo cesty nebo trasy vyhrazené orgánem ochrany přírody, zákaz neplatí pro vyjmenované osoby a subjekty v souvislosti s plněním jejich povinností.
- Při vyhrazení cesty nebo trasy může orgán ochrany přírody stanovit podmínky týkající se rozsahu, způsobu a času pohybu na této cestě nebo trase.

❖ Z přechodného ustanovení zákona č. 123/2017 Sb. (čl. II, bod 6) vyplývá, že

- Do doby vymezení a označení klidového území podle § 17 zákona č. 114/1992 Sb., ve znění účinném ode dne nabytí účinnosti tohoto zákona (tj. zákona č. 123/2017 Sb., tedy od 1. června 2017) se za klidové území považuje území první zóny národního parku vymezené a označené podle dosavadních právních předpisů. Toto ustanovení pozbude platnosti nabytím účinnosti prvního OOP, kterým se vyhlásí klidové území.

Článek 3 **Vymezení pojmů**

Pojmy uvedené v § 17 ZOPK a v tomto metodickém pokynu se pro účely vymezení klidových území definují takto:

Složka ekosystému

Za složku ekosystému se považují jedinci či populace konkrétního rostlinného či živočišného druhu, případně jejich společenstva (zoocenóza, fytocenóza). Dále se za složku ekosystému považují abiotické součásti přírodního prostředí (půdní povrch, skalní výchozy, apod.).

Nadměrný pohyb osob

Je taková intenzita návštěvnosti, která může způsobit trvalou změnu nebo nevratné poškození ekosystému (např. sešlapem, vnosem materiálu, přenosem diaspor rostlin), případně může ohrozit výskyt nebo vývoj jedinců určitého druhu v konkrétním období (rozmnožování, přecházení nepříznivého období apod.).

Ekosystémy či složky citlivé na nadměrný pohyb osob (dále jen „citlivé ekosystémy a jejich složky“)

Jsou ekosystémy či složky s plošně omezeným výskytem v rámci ČR, s nižší odolností k antropogenním vlivům souvisejícím s nadměrným pohybem osob, případně nižší schopností regenerace.

Klidové území

Plocha vymezená v souladu s § 17 ZOPK, resp. konečný návrh této plochy.

Lokalita

Plocha s výskytem citlivého ekosystému či jeho složky, ve které lze uvažovat o vymezení a následném vyhlášení klidového území.

Oblast

Lokalita v širším pojetí, než je pouze prokázaný výskyt citlivého ekosystému či jeho složky. V rámci oblasti se např. vymezuje potenciální návštěvnost, jejíž intenzitu nelze stanovit v rámci lokality.

Článek 4 **Odborné podklady pro navrhování klidových území**

Nejdůležitějšími podklady pro navrhování klidových území jsou:

- a) Expertní posouzení ekosystémů a jejich složek podle jejich předpokládané citlivosti na nadměrný pohyb osob. Příklady ekosystémů a jejich složek (druhů, abiotických složek) vhodných pro vymezení klidových území:

Ekosystémy: např. arкто-alpínská tundra, prameniště, rašeliniště, vrchoviště, lesní i nelesní společenstva extrémních stanovišť (hrany kaňonů, suťové lesy, reliktní bory, suché trávníky)

Složky ekosystémů:

- biotické (předpokládá se prokázání a dlouhodobý výskyt populace v rámci lokality, např. tetřev hlušec, tetřívka obecná, rys ostrovid, vzácné glaciální relikty, druhy extrémních stanovišť)
 - abiotické: např. pískovcové věže a masivy, skalní hrany, jeskyně, ledovcové morény a kary
- b) Analýza dostupných a relevantních údajů o návštěvnosti konkrétních lokalit či oblastí a jejich vyhodnocení ve vztahu k výskytu citlivých ekosystémů a jejich složek.
- c) Návrh na zprůchodnění navrženého klidového území (návrh vyhrazení a tras podle § 43 odst. 3 ZOPK).
- d) Výsledky provedeného monitoringu potenciálně citlivých ekosystémů a jejich složek.
- e) Návaznost na území s omezením vstupu zahraničního národního parku nebo jiného chráněného území.
- f) Územní plány obcí a další druhy územně plánovacích dokumentů.

Článek 5

Možnosti a způsoby vymezení klidových území

Možnosti vymezení klidových území:

- Zcela bez možnosti pohybu osob.
- S vymezenými cestami či trasami, na kterých bude možný pohyb osob bez omezení.
- S vymezenými cestami či trasami se stanovenými podmínkami ve smyslu rozsahu způsobu a času pohybu osob - § 17 odst. 2 ZOPK.

Způsoby vymezení klidových území:

A) Klidová území vymezená bez časového omezení:

Omezení dané § 17 ZOPK formou OOP bude platit celoročně, bude tedy účinné do té doby, než bude případně schváleno OOP novější, které nahradí původní a kterým bude také původní OOP zrušeno.

B) Klidová území vymezená s časovým omezením (tedy pouze po část roku)

Bude využito především v situaci, kdy návštěvnost navrženého klidového území nepředstavuje v určitém období negativní vliv pro citlivé ekosystémy a jejich složky a omezení se tedy bude vztahovat pouze na část roku. Tento typ bude využit především pro ochranu biotických složek ekosystémů (druhů), které mohou být negativně ovlivněny pouze v určitém časovém úseku (např. období rozmnožování/hnízdění, vyvádění mláďat apod.).

Pro rozhodnutí o způsobu vymezení je nutné zhodnotit požadavek daného citlivého ekosystému nebo jeho složky vycházející z jejich potřeb, ve vztahu k umožnění jejich nerušeného vývoje, případně ze současného stavu ploch, na které je vázaný výskyt, konkrétně zda:

- Plocha výskytu ekosystému či složky je setrvalá (či rostoucí) x snižující se.

- Stav ekosystému – dosavadní vývoj (pokud je známý) – kvalita se zlepšila/ zachovala/zhoršila
- Stav ekosystému v současnosti je dobrý x částečně degradovaný.
- Předpokládaný vývoj: kvalita ekosystému je setrvalá (či zlepšující se) x zhoršující se.
- Návštěvnost dané lokality je nízká x střední, rostoucí x stabilní (ale s předpokladem jejího růstu, např. plány na budování návštěvnické infrastruktury).
- Plocha výskytu složky ekosystému je pro zajištění jeho ochrany dostatečná x nedostatečná; v případě že je nedostatečná, je to z důvodu malé rozlohy a/nebo nevhodného tvaru (vysoký poměr obvod/plocha), nebo jiného prostorového omezení.
- Okolí předpokládaného klidového území na daný ekosystém rušivý vliv nemá x má, případně z jakého důvodu (blízkost antropogenních ploch, intenzivně prováděný management v bezprostředním okolí klidového území, vysoká návštěvnost v okolí klidového území).
- V území je kumulováno více citlivých složek ekosystému s různými nároky.

Článek 6

Postup při vymezení klidových území

Při vymezení klidových území postupuje správa NP (dále jen „správa“) těmito kroky:

- 1) Výběr citlivých ekosystémů a jejich složek pro konkrétní území národního parku.
- 2) Shromáždění a tvorba podkladů pro vymezení území s výskytem citlivých ekosystémů a jejich složek (blíže čl. 4).
- 3) Analýza vymezení citlivých ekosystémů a jejich složek v překryvu s návštěvností dané lokality, pokud jsou data o návštěvnosti k dispozici.
- 4) Vyhodnocení zranitelnosti klidových území s ohledem na návštěvnost dané oblasti, pokud jsou taková data k dispozici.
- 5) Vyhodnocení časových kritérií (u druhů citlivost v určité vývojové fázi – např. v době rozmnožování na dané lokalitě), u ekosystémů citlivost v různé části roku (např. mimo vegetační dobu pod sněhovou pokrývkou).
- 6) Vyhodnocení prostorových kritérií (např. zda je plocha výskytu složky ekosystému – druhu dostatečná pro zajištění jeho ochrany či je nutné zahrnout rozsáhlejší území) (blíže čl. 5).
- 7) Zpracování předběžného návrhu konkrétního klidového území včetně jeho odůvodnění.
- 8) Zohlednění dalších podkladů (např. ÚPD – stanovení funkce konkrétního území, zonace NP – předpoklad intenzity péče o dané území).
- 9) Určení hranice daného klidového území, hranice by měla být v terénu dobře identifikovatelná (např. cesty, vodoteče, okraje lesa), poměr plochy klidového území a jeho obvodu by měl být co možná největší (vymezit tedy co nejkratší hranici).
- 10) Rozhodnutí, zda je nutné vymezit klidové území s platností po celý rok nebo pouze po část roku (blíže čl. 5).
- 11) Konečný návrh klidových území pro celé území NP.

Současně s přípravou návrhu klidových území je nutné zpracovat návrh vyhrazení cest a tras podle § 43 odst. 3 ZOPK jako podklad pro budoucí opatření obecné povahy správy. Lze předpokládat, že v případě návrhu klidových území nebude nutné provádět hodnocení podle § 45i ZOPK neboť není koncepcí nebo záměrem ve smyslu § 45h. V případě vyhrazení cest a tras bude nutné vydání stanoviska podle § 45i odst. 1 a případně navazující naturové hodnocení. Vhodnější se v takovém případě jeví vyhodnocení celkového zpřístupnění národního parku (navržených klidových území) jako koncepce, než hodnocení jednotlivých cest jako samostatných záměrů. Bez vydání stanoviska podle

§ 45i odst. 1 a případného zpracování naturového hodnocení není možné zahájit postup projednávání podle čl. 8.

Odůvodnění vymezení klidového území je vztaženo k naplnění podmínek daných § 17 odst. 1 ZOPK, tedy k důvodu pro jejich vymezení (umožnění nerušeného vývoje ekosystémů nebo jejich složek) a stavu ekosystémů a jejich složek (citlivost na nadměrný pohyb osob a jejich zranitelnost) a vychází více z obecné charakteristiky daného typu ekosystému, druhu či abiotické složky, než z popisu konkrétní lokality.

Článek 7

Návrh klidových území NP a návrh opatření obecné povahy

Návrh klidových území obsahuje:

- Popis jednotlivých klidových území: popis stavu citlivých ekosystémů a (nebo) jejich složek, jejichž přítomnost je důvodem pro vyhlášení daného klidového území.
- Popis a charakteristika stávajících vyhrazených cest a tras, případně návrh na další vyhrazené cesty a trasy včetně jejich charakteristiky a podmínek pohybu po těchto cestách, součástí dokumentu bude pouze v rámci seznamování členů rady a širší veřejnosti s návrhem (viz. čl. 8, bod.1). Vlastní dohadování vyhrazených cest a tras v radě NP bude probíhat samostatně (§ 20 ZOPK a čl. 8 tohoto Metodického pokynu)
- Návrh časového omezení klidového území – celoroční omezení nebo omezení ve stanoveném období.

Návrh klidových území dále obsahuje tyto náležitosti:

- kopie Základní mapy ČR, případně lesnické prostní mapy vhodného měřítka (1:10000, 1:25000 s podrobným zákresem hranic klidového území).
- kopie Základní mapy České republiky vhodného měřítka (1:50000, 1:100000) s orientačním zákresem hranic dosud vyhlášených klidových území, navrhovaných klidových území, případně předběžný návrh dalších klidových území.

Návrh opatření obecné povahy dále obsahuje:

- kopie katastrální mapy s vyznačením hranic klidových území národních parků,
- údaje o hranicích klidových území národních parků ve vektorové formě v souřadnicovém systému jednotné trigonometrické sítě katastrální, zaznamenané v obecně převoditelných vektorových formátech datových souborů (shapefile (*.shp, *.shx, *.dbf) vytvořené na podkladě katastrální mapy nebo pomocí souřadnic lomových bodů hranic v souřadnicovém systému jednotné trigonometrické sítě katastrální, včetně způsobu zjištění souřadnic. (podle Vyhlášky o plánech péče, zásadách péče a podkladech k vyhlášení, evidenci a označování chráněných území)
- podrobné odůvodnění celého návrhu klidových území ve vztahu k citlivým ekosystémům a jejich složkám jako součásti opatření obecné povahy

Článek 8 Způsob projednání návrhu klidových území

1. Návrh klidových území pro celý národní park zakreslený v mapách spolu s odůvodněním tohoto návrhu připraví správa a předloží jej ministerstvu k odsouhlasení.

2. Po odsouhlasení návrhu ze strany ministerstva správa seznámí s návrhem klidových území a s návrhem vyhrazení cest a tras (po postupu podle čl. 6) členy rady národního parku a širší veřejnost (např. významné vlastníky nemovitostí, nevládní organizace, obce), při výběru pozvaných zástupců veřejnosti přihlíží především k lokalizaci návrhu klidového (klidových) území (především v případě vlastníků nemovitostí). Návrh na vyhrazení nových cest a tras se v této fázi projednává před jeho případným "naturovým" hodnocením, aby v případě akceptovaných návrhů vzešlých z tohoto projednání nebylo nutné provádět hodnocení opakovaně. V případě, že je již hodnocení návrhu konkrétních cest a tras v pokročilém stádiu zpracování či po dokončení, není tento postup nutný (předpokládá se již předchozí projednání s uvedenými subjekty).

Správa umožní uvedeným subjektům uplatnit k návrhům připomínky.

Správa připomínky zpracuje a vypořádá, o výsledku vypořádání informuje ministerstvo i autory připomínek, v případě provedených změn bude příslušný dokument opětovně předložen ministerstvu k odsouhlasení. Ministerstvo v obou případech hodnotí soulad návrhu klidového území a vyhrazených cest a tras se ZOPK a tímto metodickým pokynem a v případě nesouladu může návrhy upravit.

3. Správa dohodne návrh klidových území a návrh (případně vyhodnocený podle § 45 i) vyhrazení cest a tras s radou NP (§ 20 odst. 3 ZOPK). I v případě rozhodnutí, že klidová území budou vyhlášována samostatně či po částech (např. z důvodu různě nastavených podmínek a rozsahu pohybu v jednotlivých klidových územích) se s radou NP dohaduje návrh klidových území jako celek současně s uceleným návrhem na vyhrazení cest a tras.

Nedojde-li k dohodě, postoupí správa návrh ministerstvu, které na základě shromážděných podkladů může návrh upravit (§ 20 odst. 4 ZOPK). Ministerstvo po projednání s radou NP může návrh upravit na základě nesouladu daného návrhu se ZOPK a tímto metodickým pokynem.

4. Výsledný návrh klidových území upravený podle § 20 odst. 4 ZOPK správa předloží ministerstvu k přípravě návrhu opatření obecné povahy a k následnému procesu jeho projednání, současně připraví součásti návrhu opatření obecné povahy uvedené v čl. 7.

5. Ministerstvo provede projednání návrhu a následně vydá OOP podle příslušných ustanovení zákona č. 500/2004 Sb., správního řádu (dále jen „správní řád“), schválenou verzi opatření obecné povahy zašle všem dotčeným obcím na území národního parku, příslušným obcím s rozšířenou působností, příslušným krajským úřadům, členům rady NP a správě. Správa současně provede projednání návrhu a následně vydá OOP podle § 43 odst. 3 ZOPK a v souladu s příslušnými ustanoveními správního řádu.

6. Správa zveřejní obsah opatření obecné povahy jako součást návštěvního řádu v souladu s § 19 odst. 2 ZOPK. Správa dále zajistí vyznačení hranic klidového území národního parku a informace o podmínkách pohybu na cestách nebo trasách v klidovém území národního parku v souladu s § 17 odst. 4 ZOPK a podle vyhlášky o plánech péče, zásadách péče a podkladech k vyhlásování, evidenci a označování chráněných území.

Článek 9
Závěrečná a přechodná ustanovení

1. Tento metodický pokyn je závazný pro správy národních parků.
2. Kontrolu dodržování tohoto metodického pokynu provádí odbor zvláštní územní ochrany přírody a krajiny Ministerstva životního prostředí.
3. Změny a doplňky tohoto metodického pokynu schvaluje náměstek pro řízení sekce ochrany přírody a krajiny formou dodatku.
4. Tento metodický pokyn nabývá účinnosti dnem 15.5.2018.

Zpracoval: Ing. Mgr. Martin Bílý
V Praze dne: 11.4.2018

Ing. Vladimír Dolejský, Ph.D.
náměstek pro řízení sekce ochrany přírody a krajiny